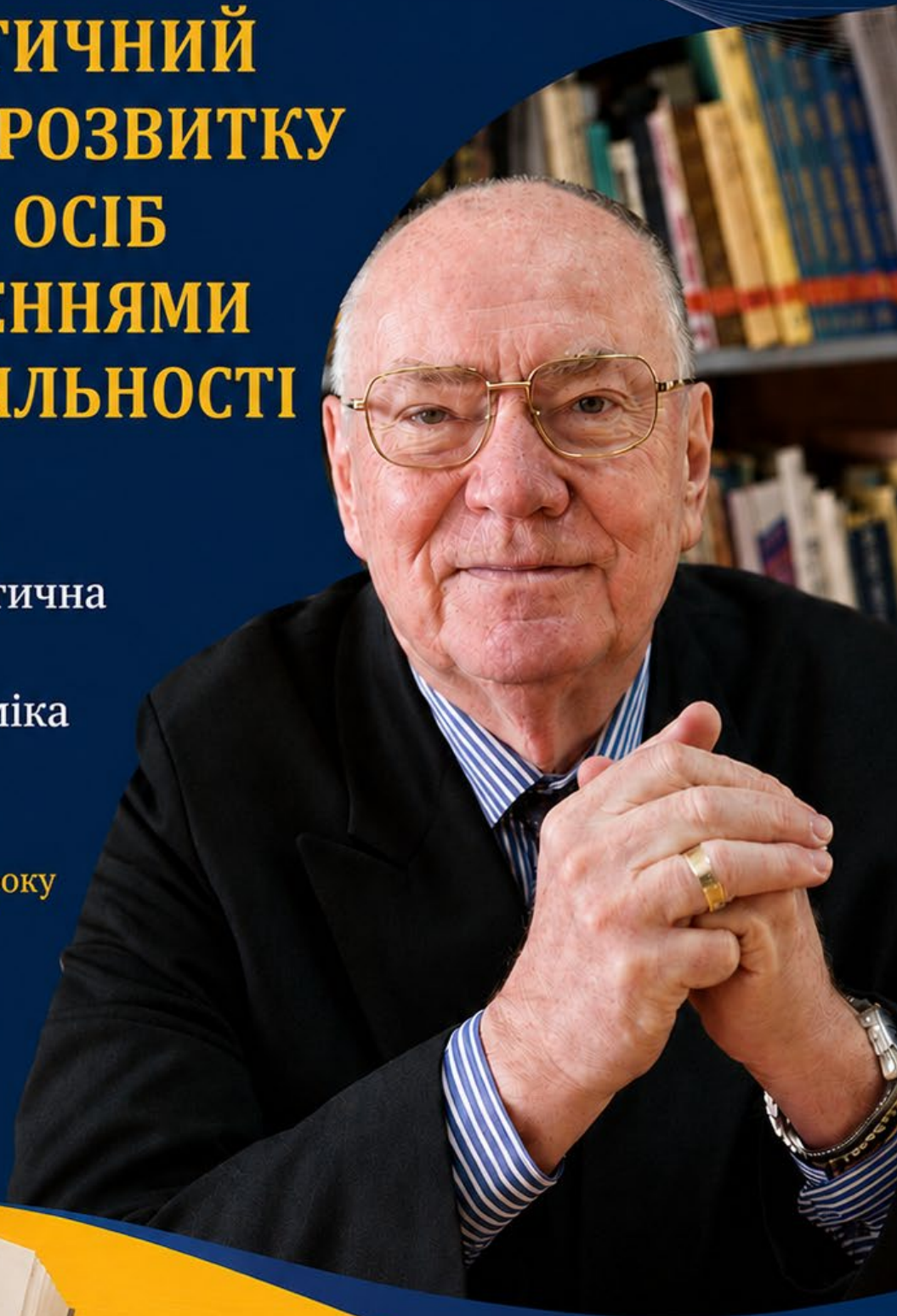
СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД У РОЗВИТКУ ТА ОСВІТІ ОСІБ З ОБМЕЖЕННЯМИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

І Міжнародна науково-практична конференція пам'яті академіка В.М. Синьова

13-14 березня 2026 року

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

УДК 378.091.3-056.2/.3:007.2]:005.745

Збірник матеріалів конференції рекомендовано до видання рішенням Вченої Ради факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Протокол № 6 від 28 квітня 2026 року)

Рецензенти:
О.В. Чеботарьова **–** доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України
Л. М. Руденко **–** доктор психологічних наук професор, завідувач кафедри спеціальної психології факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

За редакцією:
І.С. Маркусь – кандидата педагогічних наук, доцента, декана факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, президента громадської організації «Українська асоціація корекційних педагогів».
І.О. Сасіної – кандидата психологічних наук, доцента, завідувача кафедри освітньої реабілітації осіб з порушеннями зору факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

ISBN 978-966-931-359-1

Синергетичний підхід у розвитку та освіті осіб з обмеженнями життєдіяльності: збірник матеріалів **І Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті академіка В.М. Синьова (13-14 березня 2026 року)** / за редакцією І.С. Маркусь, І.О. Сасіної. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2026. 358 с. Електронне видання

УДК 378.091.3-056.2/.3:007.2]:005.745

Повну відповідальність за зміст, підбір, точність наведених матеріалів, цитат, статистичних даних, відповідної галузевої термінології, власних імен, джерел інформації, орфографію, плагіат та іншу інформацію, яка використана у публікаціях, несуть автори опублікованих праць

ISBN 978-966-931-359-1

© Факультет спеціальної освіти та соціальної політики, 2026
© Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2026

т імені Михайла Драгоманова. – Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. – С.69-73.

3. Стадненко Н.М. (2019) Нариси з олігофренопсихології. Кам'янець-Подільський, 2019. 185 с.

4. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. К. 2008: Знання. 359 с.

І. М. Матющенко
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психокорекційної педагогіки та реабілітології
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова (місто Київ)
А. О. Портнова
вчитель-логопед,
Ліцею №289 Дарницького району (місто Київ)

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

У сучасних умовах реформування системи освіти України особливого значення набуває впровадження інклюзивного навчання в загальноосвітні заклади, що передбачає забезпечення рівного доступу до освіти для всіх дітей, зокрема для дітей з особливими освітніми потребами (ООП). У цьому контексті особливого значення набуває проблема соціалізації дітей з інтелектуальними порушеннями, оскільки особливості їхнього психофізичного розвитку можуть ускладнювати процес адаптації до соціального середовища, взаємодії з однолітками та засвоєння соціальних норм поведінки. Отож, одним із ключових завдань інклюзивної освіти є створення умов для повноцінної соціалізації дітей з інтелектуальними порушеннями.

Як свідчить аналіз психолого-педагогічних джерел, проблему соціалізації дітей зазначеної категорії розглядалась Віт.Бондарем, О.Вержиховською, І.Матющенко, В.Синьовим, І.Татьянчиковою, О.Хохліною та ін. Дослідники одностайні в одному, що соціалізація - це багатогранний процес інтеграції дитини в суспільство, спрямований на розвиток її здатності до самостійного життя та взаємодії з оточенням[1, 2, 3, 4, 5].

Зокрема, у дослідженнях І.Матющенко, соціалізація розглядається як складний процес засвоєння дитиною соціального досвіду, норм і цінностей суспільства, що забезпечує її адаптацію до соціального середовища та активну участь у суспільному житті. Особливості психофізичного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями можуть зумовлювати труднощі у формуванні соціальних навичок, комунікативної діяльності та взаємодії з однолітками, що потребує спеціально організованого педагогічного супроводу і цілеспрямованої педагогічної підтримки [1, с.32-49]. Дослідниця підкреслює, що процес соціалізації дітей з порушеннями інтелектуального розвитку пов’язаний із

формуванням соціально-психологічної адаптації, комунікативних умінь та навичок соціальної взаємодії. Діти цієї категорії часто мають труднощі у встановленні міжособистісних контактів, розумінні соціальних норм і правил поведінки, що може ускладнювати їхню інтеграцію у колектив однолітків [2, с. 81-85; 3, с.69].

На думку В.Синьова, ефективна соціалізація дітей з інтелектуальними порушеннями можлива за умови створення спеціально організованого освітнього середовища, у якому поєднуються корекційно-розвиткові, виховні та соціально-педагогічні впливи. Інклюзивне навчання забезпечує можливості для активної взаємодії дітей з особливими освітніми потребами з однолітками, що сприяє формуванню соціального досвіду та розвитку навичок спілкування [4].

Важливу роль у процесі соціалізації відіграє організація спільної діяльності учнів, використання інтерактивних методів навчання, групових форм роботи, а також створення ситуацій успіху. Як зазначає Шеремет М.К., формування комунікативної компетентності та розвиток мовлення є важливими передумовами соціальної адаптації дітей з порушеннями розвитку, оскільки саме мовлення виступає основним засобом соціальної взаємодії [5].

Ефективність соціалізації дітей з інтелектуальними порушеннями значною мірою залежить від комплексного психолого-педагогічного супроводу, що передбачає взаємодію вчителя, асистента вчителя, фахівців психолого-педагогічної служби та батьків. Така взаємодія сприяє створенню сприятливого соціально-психологічного клімату та забезпечує індивідуальний підхід до розвитку кожної дитини.

Помічниками соціалізації є сім'я, однолітки, сусіди, вчителі та вихователі, знайомі та колеги, соціальні інститути, засоби масової інформації, а також референтні і культурно виховні групи тощо. Соціалізація проходить все життя особистості, поділяється на первинну (соціалізація дітей) та вторинну (соціалізація дорослого). Це здійснюється тому, що умови життя особистості, а отже і вона, повсякчас змінюється, вимагаючи зміни статусу або вступу у нові суспільні ролі.

Отже, соціалізація дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах інклюзивного навчання є багатокомпонентним процесом, що потребує системної психолого-педагогічної підтримки. Важливими умовами її успішності є створення інклюзивного освітнього середовища, організація спільної діяльності учнів, розвиток комунікативних навичок та забезпечення комплексного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Реалізація цих умов сприятиме ефективній соціальній адаптації зазначеної категорії дітей та їхній інтеграції в суспільство.

Список використаних джерел:

1. Матющенко І.М. Психолого-педагогічний супровід процесу адаптації школярів з інтелектуальними порушеннями в умовах інклюзивного навчання. Особлива дитина: навчання і виховання, 111(3), 2023. С. 32-49.

2. Матющенко І. М. До проблеми реалізації принципу свідомості у дітей з ментальними порушеннями в аспекті їх соціалізації. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2024. № 46. С. 81-85.
3. Матющенко І. М. Соціалізація дітей з ментальними порушеннями в інклюзивному освітньому просторі. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2023. № 45. С. 69.
4. Синьов В.М. Основи теорії та практики корекційної педагогіки. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010.
5. Шеремет М.К. Логопедія : підручник. – Київ : Слово, 2015. 672 с.

О. О. Медведенко,
здобувач вищої освіти,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова (місто Київ).
Т. П. Артімонова,
доцент кафедри логопедії та логопсихології,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова (місто Київ).

ВЗАЄМОДІЯ ФАХІВЦІВ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

У сучасних умовах розвитку інклюзивної освіти особливого значення набуває командна взаємодія фахівців, спрямована на забезпечення комплексної допомоги дітям з особливими освітніми потребами (ООП). Ефективність освітнього процесу значною мірою залежить від злагодженої роботи фахівців різних професійних напрямів, які об’єднані спільною метою – створення оптимальних умов для розвитку, навчання та соціалізації дитини.

Команда психолого-педагогічного супроводу відіграє ключову роль у реалізації індивідуальної освітньої траєкторії дитини. Її склад та основні завдання визначено у Примірному положенні про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами [3]. У межах командної роботи фахівці здійснюють діагностику, планування освітнього процесу, корекційно-розвиткову діяльність та моніторинг результатів розвитку дитини.

Проблема організації психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП висвітлена у працях багатьох науковців. У навчально-методичному посібнику О. Чеботарьової визначено основні етапи супроводу дитини, серед яких: адаптація до колективу, організація розвивального середовища, планування індивідуального розвитку та моніторинг психосоціального стану [4].

Т. Скрипник розкриває специфіку міждисциплінарного підходу у роботі з дітьми з ООП, наголошуючи на необхідності взаємодії різних фахівців освітнього середовища [5]. А. Косовська досліджує готовність корекційних